

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2208

Vragen van de leden **Karabulut** en **Jasper van Dijk** (beiden SP) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *het idee om een EU-missie naar het zuiden van Libië te sturen* (ingezonden 31 mei 2017).

Antwoord van Minister **Koenders** (Buitenlandse Zaken), mede namens de Minister van Defensie (ontvangen 29 juni 2017)

Vraag 1, 4 en 5

Is inmiddels al meer duidelijk over de inhoud van het Duits-Italiaanse voorstel voor een EU-missie in het Zuiden van Libië? Zo ja, kunt u hierover uitweiden en hierbij specifiek aandacht geven aan de manier waarop de mensenrechten gewaarborgd zijn?

Zou een grensmissie op de grens van Libië en Niger mogelijk zijn of zal de staf dan ook volledig in Niger moeten huisvesten zoals ook het geval is bij de civiele EUBAM-missie waarvan de staf in Tunesië verblijft?

Wanneer verwacht u dat het Duits-Italiaanse voorstel zal worden ingediend en hoe hebben andere lidstaten gereageerd op het Duits-Italiaanse voorstel?

Antwoord 1, 4 en 5

Duitsland en Italië hebben geen formeel voorstel ingediend. In hun brief van 11 mei 2017 aan de eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie Timmermans, de EU Hoge Vertegenwoordiger Mogherini en de EU Commissaris Avramopoulos, pleitten de Duitse en Italiaanse ministers van Buitenlandse Zaken in algemene termen voor een EU-missie in het zuiden van Libië. Sindsdien hebben Duitsland noch Italië hier nader invulling aan gegeven. Ook is er geen voorstel van de EU Hoge Vertegenwoordiger Mogherini voor een dergelijke missie gepresenteerd. De mogelijkheden voor inzet van de EU op de grens van Libië en Niger worden nog onderzocht.

Vraag 2

Klopt het dat u al heeft aangegeven positief tegenover het idee te staan om een EU-missie naar het zuiden van Libië te sturen¹, terwijl nog niet duidelijk is hoe dat wordt vormgegeven? Waarom heeft u dat gedaan?

¹ Telegraaf, Koenders positief over EU-missie Libië, 22 mei 2017

Antwoord 2

Het is van belang dat de EU zijn inspanningen intensificeert om te voorkomen dat duizenden migranten hun leven riskeren op een gevaarlijke tocht door Libië en met de oversteek over de Middellandse Zee. De inspanningen moeten onder meer zijn gericht op een sterkere controle van de Libische landgrenzen. Ik vind dat daarvoor elke mogelijkheid moet worden bezien, ook een missie in het zuiden van Libië. Het spreekt voor zich dat daarbij alles afhangt van de vraag hoe zo'n missie zou worden vormgegeven, gelet op de moeilijke omstandigheden waarin gewerkt zou moeten worden.

Vraag 3

Bouwt dit voorstel voort op het eerdere twaalfpuntenakkoord tussen Italië en Libië?² Zo nee, hoe verhouden deze twee voorstellen zich tot elkaar?

Antwoord 3

De brief van de Italiaanse en Duitse ministers van Binnenlandse Zaken bevat geen verwijzing naar het eerdere akkoord tussen Italië en Libië. Zowel de brief met een pleidooi voor een sterkere inzet in het zuiden van Libië als het twaalfpuntenakkoord tussen Italië en Libië, passen binnen de bredere Italiaanse strategie voor het tegengaan van irreguliere migratie via Libië, die ook door de Europese Raad wordt ondersteund (Kamerstuk 21 501–20, nr. 1192).

Vraag 6

Waaruit bestaan de verschillende EU-missies in Libië, Mali en Niger momenteel en hoe functioneren deze missies? Richtten deze missies zich ook op het tegenhouden van vluchtelingen? Kunt u hierbij specifiek ingaan hoe de mensenrechten gewaarborgd worden?

Antwoord 6

De EU is in de genoemde landen met vier missies actief: EUBAM Libya, EUCAP Sahel Niger, EUCAP Sahel Mali en EUTM Mali. EUBAM Libya werd in 2013 gestart om de Libische autoriteiten te ondersteunen bij de versterking van de grensbewaking maar was vanwege de verslechtering van de politieke en veiligheidssituatie in 2014 gedwongen zijn adviestaken te staken en zich naar Tunesië te verplaatsen. De missie is per 4 augustus 2016 omgevormd tot een planningsmissie om voorbereidingen te treffen voor het ontplooiën van een mogelijke brede EU-missie voor capaciteitsopbouw op het vlak van politie, justitie en grensbewaking. EUBAM Libya heeft het afgelopen jaar vorderingen gemaakt met het in kaart brengen van de Libische civiele veiligheidsstructuren en hun functioneren. De EU beraadt zich momenteel op de verlenging en versterking van zijn mandaat. Het waarborgen van mensenrechten zal naar verwachting onderdeel zijn van het capaciteitsopbouwprogramma dat te zijner tijd door de missie wordt voorgesteld. EUCAP Sahel Niger richt zich op de ondersteuning van de Nigerese veiligheidsactoren bij de aanpak van terrorisme en georganiseerde misdaad. Vanaf 2014 is de bestrijding van irreguliere migratie onderdeel van het mandaat. In 2016 heeft de missie een buitenpost in Agadez geopend, een belangrijk regionaal knooppunt voor irreguliere migratie. Ondanks de moeizame veiligheidssituatie werkt de missie aan gerichte trainingen en advies om de capaciteit van de Nigerese veiligheidsdiensten te versterken. Ook speelt de missie een belangrijke rol bij het in kaart brengen van de migratieroutes van Niger naar Libië en heeft de missie de Nigerese autoriteiten ondersteund bij het opstellen van een strategie om irreguliere migratie tegen te gaan. Deze inspanningen hebben er mede aan bijgedragen dat een toenemend aantal irreguliere migranten bij Agadez belet wordt om door te reizen en met ondersteuning van de IOM vrijwillig terugkeert naar land van herkomst. EUTM Mali traint en adviseert de Malinese strijdkrachten en levert een bijdrage aan het verbeteren van de veiligheidssituatie in Mali, een belangrijke randvoorwaarde om de irreguliere migratiestromen terug te kunnen dringen. De missie heeft inmiddels meer dan 10.000 Malinese militairen getraind. Het mandaat van EUCAP Sahel Mali bestaat uit het trainen en adviseren van de interne veiligheidsdiensten, namelijk de politie, gendarmerie en de nationale

² NRC, Italië wil met hulp milities zuiden van Libië afgrenzen, 3 april 2017

garde. Ondanks de moeilijke omstandigheden draagt de missie bij aan de versterking van de veiligheidssectoren. De missie is in toenemende mate actief in de regio's Ségou, Sikasso en Kayes en is nauw betrokken geweest bij het opstellen van de geïntegreerde veiligheidsstrategie voor Centraal Mali (PSIRC). Recent zijn er ook experts op het gebied van grensmanagement aan de missie toegevoegd en heeft de missie de Malinese autoriteiten ondersteund bij het opstellen van een plan van aanpak op het gebied van grensbeheer.

EUCAP Sahel Mali en EUTM Mali worden de komende tijd verder opengesteld voor deelnemers uit de G5 Sahel landen – Mauritanië, Tsjad, Burkina Faso, Niger en Mali – met als doel deze landen beter in staat te stellen gecoördineerde grensoperaties uit te voeren en terrorisme, grensoverschrijdende criminaliteit en irreguliere migratie aan te pakken. Ook worden EU-experts in de G5 landen geplaatst, met als opdracht de capaciteitsproblemen van de veiligheidsdiensten in kaart te brengen, onder andere op het gebied van grensmanagement en irreguliere migratie. De G5 Sahel landen hebben begin 2017 besloten tot de oprichting van een Joint Force om gezamenlijk terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit te bestrijden. De EU heeft steun voor dit initiatief uitgesproken en Frankrijk heeft zich sterk gemaakt voor een steunverklaring door de VN Veiligheidsraad voor dit initiatief. Op 21 juni 2017 nam de VN Veiligheidsraad unaniem de resolutie 2359 aan.

Zowel bij de trainings- als adviestaken van EUCAP Sahel Niger, EUCAP Sahel Mali en EUTM wordt expliciet aandacht besteed aan mensenrechten. EUCAP Sahel Mali en EUTM Mali geven onder andere advies aan de Malinese veiligheidsactoren om te waarborgen dat de documenten waarin de juridische kaders zijn vastgelegd waarbinnen de veiligheidsdiensten opereren, voldoen aan de internationale normen. EUCAP Sahel Niger houdt zich in Agadez onder andere bezig met het verbeteren van de kennis over, en toepassing van, mensenrechten in de strafrechtelijke keten.

Vraag 7

Wat vindt u van de mogelijkheid om bestaande EU-missies in Libië, Mali en Niger om wapenhandel en criminaliteit te bestrijden te intensiveren zoals geopperd door Mogherini?

Antwoord 7

De veiligheidsuitdagingen in deze regio, waaronder wapenhandel, terrorisme en mensensmokkel, zijn groot en hangen nauw met elkaar samen. De EU-missies richten zich op de versterking van de capaciteit van de lokale veiligheidsactoren om deze het hoofd te bieden. Het is goed dat de EU waar mogelijk zijn inspanningen intensificeert om de lokale veiligheidsactoren te ondersteunen.

Vraag 8

Hoe evalueert u de maritieme missie Sophia?

Antwoord 8

De maritieme EU-operatie Sophia richt zich op het ontwrichten van mensensmokkelnetwerken in de Middellandse Zee voor de kust van Libië. Sinds 2016 heeft de operatie ook de taak gekregen om de Libische kustwacht te trainen en het VN-wapenembargo op basis van VN Veiligheidsraadresolutie 2292 te handhaven. De operatie heeft sinds 2015 meer dan 109 verdachten van mensensmokkel opgepakt, 443 boten vernietigd en 36.600 mensen in nood gered. De resultaten die de EU-operatie in de internationale wateren boekt om mensensmokkel tegen te gaan moeten gepaard gaan met een versterkt optreden van de Libische autoriteiten in de Libische territoriale wateren. Sinds september vorig jaar richt Sophia zich daarom ook op de training van de Libische kustwacht. Ook beraadt de EU zich momenteel op de wijze waarop zij de Libische kustwacht kan ondersteunen met materieel.

Vraag 9

Welke stappen heeft u ondernomen naar aanleiding van het rapport van de Verenigde Naties «detained and dehumanised» waarin staat beschreven dat migranten stelselmatig worden opgesloten, (seksueel) gemarteld en gedwongen arbeid verrichten?³

Antwoord 9

Het rapport «Detained and dehumanised» van de United Nations Support Mission in Libya (UNSMIL) van december 2016 geeft een indringend beeld van de kwetsbare situatie van veel migranten in Libië. Het bevestigt bestaande zorgen van het kabinet en de EU. Mensensmokkelaars en milities maken gebruik van het conflict, de instabiliteit en het gebrek aan effectief overheidsgezag in Libië, om migranten uit te buiten. Migranten worden in Libië regelmatig het slachtoffer van afpersing, dwangarbeid, foltering, seksueel geweld en misbruik. De beste kans om deze misstanden aan te pakken is door stabiliteit te bevorderen en effectief overheidsgezag te vestigen. De inzet van de EU en Nederland zijn daar primair op gericht, al is duidelijk dat dit een zaak van lange adem is.

Omdat irreguliere migratie in Libië strafbaar is, kunnen migranten in Libië worden vastgezet in detentiecentra. Een deel van deze centra wordt beheerd door het *Directorate for Combatting Illegal Migration* (DCIM). De inzet van de EU is erop gericht om de omstandigheden in de door DCIM beheerde detentiecentra fors te verbeteren. In april 2017 is EUR 90 miljoen beschikbaar gemaakt vanuit het EU Trustfonds voor Afrika en Migratie voor programma's in Libië, o.a. voor bescherming van migranten en vluchtelingen. Deze programma's worden grotendeels uitgevoerd door VN-organisaties. IOM en UNHCR hebben in principe goede toegang tot deze centra. Mede door hun inzet zijn de omstandigheden in de door DCIM beheerde centra het afgelopen jaar verbeterd, onder meer op het gebied van voedselvoorziening. Ook wordt met de Libische autoriteiten gewerkt aan een deugdelijk registratiesysteem, zodat duidelijk is waar migranten precies verblijven, bijvoorbeeld na redding door de Libische kustwacht. Er is nog een lange weg te gaan voordat de detentiecentra voldoen aan internationale mensenrechtennormen. In lijn met de motie Voordewind zal het kabinet consequent blijven pleiten voor het ontwikkelen van humane opvang voor migranten (Kamerstuk 21501-20 nr. 1189). Hierbij zal er specifieke aandacht moeten zijn voor kwetsbare groepen zoals vrouwen en kinderen en voor mensen/vluchtelingen die internationale bescherming behoeven.

De EU heeft ook financiering beschikbaar gesteld voor het uitbreiden van het vrijwillige terugkeerprogramma van IOM naar herkomstlanden, mede om migranten een uitweg te geven uit de detentiecentra. Daar waar IOM in heel 2016 2.775 migranten vanuit Libië terugbracht naar herkomstlanden, waren dat er tot en met 21 juni 2017 al 5.002.

Daarnaast is de inzet van de EU erop gericht om te voorkomen dat migranten überhaupt door Libië reizen en daardoor in deze omstandigheden terechtkomen, o.a. door verbeterd grensbeheer in buurlanden en aan de zuidgrens, het uitvoeren van informatiecampagnes (o.m. over de omstandigheden in Libië), versterkte vluchtelingenopvang in de regio en via een effectieve aanpak van de grondoorzaken van migratie, zodat migranten een toekomstperspectief hebben in hun herkomstland of in de regio.

Tenslotte vraagt Nederland in multilaterale fora aandacht voor de omstandigheden van migranten in Libië. Zo heeft Nederland afgelopen maart in de zitting van de Mensenrechtenraad van de Verenigde Naties alle Libische fracties en de regering opgeroepen om de mensenrechtensituatie te verbeteren met daarbij speciale aandacht voor vrouwen, kinderen, migranten en mensenrechtenverdedigers. Nederland heeft daarnaast gepleit voor effectieve monitoring van de omstandigheden van migranten door OHCHR en UNSMIL.

Vraag 10

Wordt aan dergelijke praktijken ook binnen missie Sophia aandacht geschonken? Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?

³ Libya: End «horrific» abuse of detained migrants, 14 december 2016

Antwoord 10

De EU operatie Sophia besteedt binnen zijn trainingsprogramma voor de Libische kustwacht structureel aandacht aan internationale rechtstandaarden. Zo bevat elk van de trainingspakketten lessen over mensenrechten, die door vertegenwoordigers van UNHCR worden gegeven.

Vraag 11 en 13

Deelt u de mening dat aan het respecteren van mensenrechten een groter belang toekomt dan aan het assisteren bij grensbewaking?

Deelt u, in het licht van de aanhoudende berichten over mensenrechtenschendingen jegens vluchtelingen, de mening dat het onwaarschijnlijk is dat de Libische grenswacht de grenzen op een manier zullen bewaken die de mensenrechten van iedereen bewaakt? Zo nee, waarom heeft u er toch vertrouwen in dat Libië dit op een menswaardige manier kan doen?

Antwoord 11 en 13

Het respecteren van mensenrechten moet een integraal onderdeel zijn van alle steun die de EU geeft. Om de wetteloosheid in Libië tegen te gaan is het van groot belang te werken aan het bevorderen van stabiliteit en het vestigen van effectief overheidsgezag. Daar hoort ook het werken met de Libische kust- en grenswacht bij. In de huidige en toekomstige training van en samenwerking met deze organisaties wordt expliciet aandacht besteed aan respect voor mensenrechten.

Vraag 12

Deelt u de mening dat er nooit slechts kan worden ingezet op grensbewaking maar dit altijd gepaard moet gaan met het verbeteren van de omstandigheden die maken dat mensen de landen van herkomst willen verlaten?

Antwoord 12

Ja, zowel de EU als Nederland zetten in op een geïntegreerde benadering langs de gehele route. In landen van herkomst wordt, met middelen uit het EU Trustfonds voor Afrika en Migratie en via bilaterale programma's fors geïnvesteerd in de aanpak van grondoorzaken van migratie, bijvoorbeeld door werkgelegenheid voor jongeren te creëren en hen zo een perspectief te geven in hun eigen land of regio, verbeterd grensbeheer in transitlanden, versterkte opvang in de regio, effectieve bescherming van de EU-buitengrenzen, een goed functionerend gemeenschappelijk Europees asielsysteem en een effectieve nationale asielprocedure, inclusief een effectief terugkeerbeleid.